

Christa Wolf: *Kassandra*
Redateljica, autorica dramaturgije,
dramaturginja i koreografkinja:
Nada Kokotović
HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci
Premijera: 15. ožujka 2016.

Jasmin Mekić, Mira Furlan

Nina Ožegović

Zašto sam proročki dar željela bezuvjetno

Kazališnom predstavom *Kassandra*, koja je premijerno izvedena u ožujku u riječkom HNK-u Ivana pl. Zajca, vrlo uspješno označen je povratak Mire Furlan, jedne od najboljih glumica hrvatskog i jugoslavenskog filma i teatra, a sada prvakinja riječkog nacionalnog kazališta, na hrvatsku kazališnu scenu.

Međutim, riječka premijera *Kasandre* u režiji, dramaturgiji i koreografiji Nade Kokotović, utemeljiteljice nove autentične kazališne forme – koreodrame, i suosnivačice multietničkog kazališnog projekta KPGT, nije bila samo kazališni, nego i društveni događaj jer je tom tragedijom riječki HNK Ivana pl. Zajca uputio ideološki podijeljenoj i u konzervativizam utopljenoj Hrvatskoj i snažnu političku poruku.

Naime, sam tekst Christe Wolf, koji je odabrala redateljica Nada Kokotović, govori o današnjoj Hrvatskoj, ali i o Europi, poručuje da je nužno govoriti istinu, premda se istinom ne mogu spriječiti ratovi i katastrofe. Također, odabirom glumice Mire Furlan i redateljice Nade Kokotović, koje su početkom 1990-ih u Hrvatskoj, u ratno vrijeme, bile politički napadane, difamirane, medijski diskvalificirane i proglašavane nacionalnim izdajnicama zbog toga što su drukčije mislile od tada dominantne desne ideološke paradigme i nacionalne histerije, intendant Oliver Frlić i ekipa iz riječkog kazališta jasno su upozorili na današnju situaciju u Hrvatskoj, u kojoj se kritičari desne vladajuće ideologije ponovno pokušavaju diskvalificirati i ušutkati.

Zbog toga se može reći da je *Kassandra* aktualna i angažirana, ali i provokativna kazališna predstava, koja svojim društvenim angažmanom slijedi liniju sada već bivšeg intendanta riječke kazališne kuće Olivera Frlića, pokazujući da se na tom planu od vremena *Kasandre* malo toga promijenilo i da se usamljeni protestni glasovi teško mogu nositi s huškačkom logikom uspaljene mase.

Kazališna predstava *Kassandra* nastala je prema istoimenom romanu Christe Wolf (1929.–2011.), koja se smatra jednom od najvažnijih spisateljica njemačkog govornog područja. Poznata je kao vrsna kroničarka života u bivšoj Istočnoj Njemačkoj, ali i po svojim kontroverznim stavovima o opstanku komunizma u DDR-u. Naime, Christa Wolf je ujesen 1989. godine, nekoliko dana prije pada Berlinskog zida, javno dala podršku istočnonjemačkim komunistima uvjereni u mogućnost novog komunističkog početka te je takvim stajalištem priskrbila i epitet kontroverzne autorice. Nakon ujedinjena Njemačke, otkrilo se da je

Mira Furlan, Anca Nicoleta Zgurić

Foto: Dražen Šokčević

u jednoj kratkoj životnoj fazi bila doušnica STASI-ja, zloglasne istočnonjemačke tajne službe, što je i sama potvrdila otkrivenjem svog dosjea, a kasnije ju je ta ista služba godinama nadgledala i pratila.

Christa Wolf u svom romanu donosi priču o proročici Kasandri, kćeri trojanskog kralja Prijama i Hekube, koja se jedina suprotstavila nacionalnoj ratnoj euforiji, upozoravajući na propast Troje te katastrofu i užase koji slijede. Međutim nitko se nije obazirao na njene riječi jer u tom muškom patrijarhalnom svijetu ratnika i vojskovođa nije bilo mjesta za drukčije mišljenje, koje je bilo u suprotnosti s idejama političkih autoriteta i koje je dolazilo od žene. Osnovno pitanje romana je: „Zašto sam proročić dar želje-

la bezuvjetno?“, a postavlja ga i Mira Furlan kao Kasandra na početku predstave, pokušavajući pronaći samu sebe i odgovoriti na pitanje o svom identitetu.

I upravo to pitanje: „Tko sam ja?“, koje Kasandra izgovara pred smrt i koje sublimira sva njezina razmišljanja i propitkivanja o prošlosti i životu, postalo je ključno za redateljicu Nadu Kokotović. Ona se u svojoj verziji *Kasandre* odlučila za svojevrсно feminističko čitanje tog teksta, stvorivši vrlo poetični i vizualno atraktivan hibrid monodrame, koreodrame i svojevrsnog recitala, što je omogućilo Miri Furlan da strasno, uvjerljivo, s velikim rasponom emocija, interpretira lik Kasandre, žene „iskorištavane od svih, zlostavljane i dva puta silovane“, tako da se na tre-

nutke zbog izgovaranog teksta činilo da se sudbina nesretno proročice poklopila s osobnom sudbinom glumice. Taj je dojam bio pogotovo snažan kad glumica izgovara Kasandrine riječi: „Razumjela sam čak i vašu mržnju prema meni“, što je asociiralo na medijski prognoza kojem je Mira Furlan bila izložena početkom 1990-ih u Hrvatskoj i zbog čega je godinama izbjivala iz hrvatskog teatra.

Valja reći da je Mira Furlan, nekadašnja prvakinja zagrebačkog HNK-a, početkom 1990-ih među prvima iskusila uvredljiv politički i seksistički medijski linč u Hrvatskoj. Povod hajci bio je njezin nastup na beogradskom BITEF-u 1991. godine u angažiranoj predstavi *Pozorišne iluzije* Jugoslovenskog dramskog pozorišta u režiji Dejana Unkovskog, što se tada, kad se zahtijevalo jasno političko opredjeljenje „za“ i „protiv“, u kazališnoj zajednici i većem dijelu hrvatske javnosti smatralo gotovo nacionalnom izdajom i antihrvatskim djelovanjem. Kako se denunciranje nastavilo, Mira Furlan emigrirala je u Ameriku, gdje je gradila kazališnu, televizijsku i filmsku karijeru, a prvi je put ponovno zaigrala na hrvatskom jeziku tek 2002. godine, glumeći Medeju u izvedbi Teatra Ulyses na Brijunima. Kasandra Mire Furlan utjelovljenje je snažne, jake, suvremene žene, a njezina se glumačka karizma, bez obzira na to što godinama ne igra na materinskom jeziku, jasno osjećala i onda kada je shrvana emocijama samo šutjela. Kasandrin unutrašnji život, dileme i brojna pitanja dodatno je oslikavala i plesačica Anca Zgurić, članica riječkog baletnog ansambla, koja je izražajnim plesnim sekvencama izražavala verbalno neizrecive osjećaje te je tako funkcionirala kao plesni alter ego proročice.

Može se zaključiti da je predstava riječke nacionalne kuće iznimno aktualna jer otvara neke od nama danas bitnih tema, postavljajući pitanja o životu i ljudskim pravima nakon rata („Koliko je gubitaka potrebno da bi se ratovi prestali opravdavati realnošću?“), životu u egzilu i zasnivanju novog života u nekoj drugoj društvenoj zajednici, odnosu ljubavi i smrti, nakaradnosti politike i smrti („Zbog čega živim još, ako ne da bih spoznala ovo što saznajemo samo pred smrću?“), ali i o potrazi za vlastitim ženskim identitetom te ulogom i statusom žene u suvremenom

društvu („Što je s mojim pravom, što je s mojim ženskim pravom, što je s ljudskim pravom?“). Ta i slična pitanja muklo odjekuju sa scene i izazivaju kod gledatelja asocijacije na nedavnu hrvatsku ratnu i tranzicijsku prošlost, ali i na današnju društvenu i političku situaciju u kojoj su ponovno oživjele sablasti prošlosti.

Uz to, predstava ima snažnu antiratnu i duboko humanu poruku jer poziva na dijalog i nenasilno rješavanje konflikata, bez obzira na to radi li se o Hrvatskoj, Europi ili aktualnim sukobima na Bliskom istoku. O tome najbolje svjedoče Kasandrine misli, kojima ona uporno pokušava dokazati zapjenjenim sunarodnjacima tragičnost i besmislenost rata, poput: „Rat oblikuje ljude“, „Strahote koje ljudi čine jedni drugima nemaju granica“, kao i pitanje: „Koliko je gubitaka potrebno da bi se ratovi prestali opravdavati realnošću?“ Upozoravajući efekat posebno izaziva spominjanje strategije silovanja u ratu, koje je, kao što nas je naučila povijest, bila česta strategija u mnogim ratovima. Međutim, ključno pitanje predstave jest: „Nije li ravnodušnost cijena preživljavanja?“ Tim pitanjem Kasandra ukazuje na vrijednosni obrat u današnjem korporativnom kapitalizmu u kojem su otupjelost i spektakl postale važnije osobine od empatičnosti, i kojim se gledatelji zapravo pozivaju da preispitaju vlastite vrijednosti i stajališta.

Svevremenosti i suvremenosti lika Kasandre, pa time i pitanja koja ona postavlja u drami, uvelike je pridonijela i vrlo efektivna kostimografija Joanne Rybacke (lepršava duga crvena haljina i gojzerice), kao i jednostavna scenografija Manfreda Schneidera (monumentalni sivi pokretni zid na kojem se projiciraju značajni citati iz pripovijetke i koji simbolizira granice i ograničenja) te ansambal riječkog HNK-a Ivana pl. Zajca. Među glumcima posebno su se istaknuli Olivera Baljak kao Pripovjedačica, odnosno, Christa Wolf, Tanja Smoje kao Hekuba i Jelena Lopatić kao Pentesileja, međutim i ostali glumci ansambla kao što su Marija Tadić, Nikola Nedić, Jasmin Mekić, Petar Cvirn, Davor Jureško i Dražen Mikulić te plesač Ali Tabouch kao plesni Eneja.

Foto: Dražen Sokčević

Mira Furlan